

Тема 2. Суб'єкти туристичної діяльності

План

1. Правовий статус суб'єктів туристичних відносин.
2. Правовий статус органів державної влади у сфері туризму.
3. Туристи як суб'єкти туристичних правовідносин.

1. Правовий статус суб'єктів туристичних відносин.

Туристичні відносини – це вид суспільних відносин, урегульованих правовими нормами, які виникають між суб'єктами туристичної діяльності та туристами з приводу реалізації туристичного продукту.

СКЛАД

Суб'єкти. Ними є: суб'єкти туристичної діяльності (а саме: туроператор, турагент та інші суб'єкти, які надають туристичні послуги); туристи й екскурсанти.

Об'єкт. Об'єктом туристичних відносин є туристичний продукт, навколо якого виникли туристичні відносини.

Зміст. Зміст туристичних відносин складають суб'єктивні права й обов'язки суб'єктів правовідносин. Так, у разі укладення договору на туристичне обслуговування виникає обов'язок турагента надати необхідну та достовірну інформацію про: туристичні послуги; правила поведінки туристів (екскурсантів) у країні перебування; умови страхування; порядок відшкодування завданих збитків; умови відмови від послуг; правила візового митного режиму, перетинання державного кордону; право турагента вимагати від туриста оплати за туристичну путівку та іншу інформацію. З іншого боку, турист зобов'язаний дотримуватися правил поведінки в країні перебування та має право вимагати від турагента надання тих туристичних послуг, які зазначені в договорі, а в разі їх неотримання, витребувати відшкодування збитків

Суб'єкти туристичних правовідносин

Згідно із Законом України "Про туризм" учасниками відносин, що виникають під час здійснення туристичної діяльності, є:

- юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги (перевезення, тимчасового розміщення, харчування, екскурсійного, курортного, спортивного, розважального та іншого обслуговування) чи здійснюють посередницьку діяльність із надання характерних і супутніх послуг;
- громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства (туристи, екскурсанти, відвідувачі та інші), в інтересах яких здійснюється туристична діяльність.

Суб'єктами, які здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність (надалі – суб'єкти туристичної діяльності), є:

- ✓ **туристичні оператори (туроператори)** – юридичні особи, створені згідно із законодавством України, для яких виключною діяльністю є: організація та забезпечення створення туристичного продукту; реалізація та надання туристичних послуг; посередницька діяльність із надання характерних і супутніх послуг, – які в установленому порядку отримали ліцензію на туроператорську діяльність;
- ✓ **туристичні агенти (турагенти)** – юридичні особи, створені згідно із законодавством України, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту туроператорів і туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних і супутніх послуг;
- ✓ **інші суб'єкти підприємницької діяльності, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг;**
- ✓ **гіди-перекладачі, екскурсіводи, спортивні інструктори, провідники та інші фахівці туристичного супроводу** – фізичні особи, які проводять діяльність, пов'язану з туристичним супроводом, і які в установленому порядку отримали дозвіл на право здійснення туристичного супроводу (крім осіб, які працюють на відповідних посадах підприємств, установ, організацій, до яких належать чи які обслуговують об'єкти відвідування);
- ✓ **фізичні особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування тощо.**

Суб'єкти туристичної діяльності мають право:

- виробляти та реалізовувати туристичні послуги згідно із законодавством;
- вносити пропозиції щодо охорони туристичних ресурсів України, їх збереження та відновлення, порядку використання;
- вносити пропозиції щодо вдосконалення освітніх програм з професійного навчання у сфері туризму, підвищення рівня професійної підготовки працівників і фахівців у сфері туризму;
- на встановлення об'єктам туристичної інфраструктури (готелям, іншим об'єктам, призначеним для надання послуг з розміщення, закладам харчування, курортним закладам тощо), власниками яких вони є, відповідної категорії;
- на отримання в установленому порядку інформації, необхідної для здійснення їх діяльності, в органах державної влади та місцевого самоврядування;
- брати в установленому порядку участь у розробленні програм розвитку туризму та курортно-рекреаційної сфери;
- визначати й оприлюднювати шляхом опублікування загальні умови типового (публічного) договору на надання туристичних послуг;
- визначати мінімальну кількість туристів (екскурсантів) у групі;
- на відшкодування збитків, заподіяних унаслідок незаконних рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб чи заподіяних суб'єктами туристичної діяльності.

Суб'єкти туристичної діяльності зобов'язані:

- проводити діяльність у сфері туризму, яка підлягає ліцензуванню, лише за наявності ліцензій;
- надавати туристичні послуги, що підлягають обов'язковій сертифікації, після проведення такої сертифікації в установленому порядку;
- залучати до надання туристичних послуг осіб, які відповідають встановленим законодавством відповідним кваліфікаційним вимогам, а у випадках, визначених законом, також мають відповідні дозволи на право здійснення туристичного супроводу;
- надавати туристам необхідну та достовірну інформацію про туристичні послуги, права, обов'язки та правила поведінки туристів (екскурсантів), умови страхування, порядок відшкодування завданих збитків, умови відмови від послуг, правила візового митного режиму, перетинання державного кордону та іншу інформацію, передбачену законодавством;
- надавати туристичні послуги в обсягах і в терміни, обумовлені договором;
- виконувати вимоги закону щодо забезпечення безпеки туристів, охорони туристичних ресурсів України та довкілля;
- вести облікову та іншу визначену законодавством документацію, надавати в установленому порядку бухгалтерську та статистичну звітність;
- відшкодовувати в установленому порядку збитки, завдані туристам (екскурсантам), іншим особам та довкіллю.

2. Правовий статус органів державної влади у сфері туризму.

Держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури, створюючи умови для туристичної діяльності.

Реалізація державної політики у сфері туризму здійснюється шляхом:

- ✓ визначення і реалізації основних напрямів державної політики у сфері туризму, пріоритетних напрямів розвитку туризму;
- ✓ визначення порядку класифікації та оцінювання туристичних ресурсів України, їх використання та охорони;
- ✓ спрямування бюджетних коштів на розроблення і реалізацію програм розвитку туризму;
- ✓ визначення основ безпеки туризму;
- ✓ нормативного регулювання відносин у сфері туризму (туристичного, готельного, екскурсійного та інших видів обслуговування громадян);
- ✓ ліцензування у сфері туризму, стандартизації і сертифікації туристичних послуг; визначення кваліфікаційних вимог до посад фахівців туристичного супроводу, видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу;
- ✓ установлення системи статистичного обліку та звітності у сфері туризму та курортно-рекреаційного комплексу;
- ✓ організація і здійснення державного контролю за дотриманням законодавства у сфері туризму;
- ✓ визначення пріоритетних напрямів і координації наукових досліджень і підготовки кадрів у сфері туризму;
- ✓ участі в розробленні та реалізації міжнародних програм із розвитку туризму.

Органами державного регулювання у сфері туризму є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади у сфері туризму, Верховна Рада і Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, а також інші органи.

До виключних повноважень Верховної Ради України у сфері туризму належать:

- визначення основних напрямів державної політики у сфері туризму;
- визначення правових засад регулювання відносин у сфері туризму, їх удосконалення та адаптація до загальноновизнаних норм міжнародного права;
- визначення в законі про Державний бюджет України обсягу фінансового забезпечення туристичної сфери.

Верховна Рада України відповідно до Конституції України може брати до свого розгляду й інші питання, що стосуються туризму.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні та районні ради відповідно до їх повноважень:

- затверджують регіональні програми розвитку туризму, що фінансуються з бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів;
- визначають кошти бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів для фінансового забезпечення регіональних програм розвитку туризму;
- контролюють фінансування регіональних програм розвитку туризму за кошти бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим відповідно до Конституції та законів України здійснює інше нормативне регулювання з питань туризму, історико-культурних заповідників, музеїв, інших закладів культури; вирішує питання щодо організації і розвитку курортно-рекреаційної сфери та туризму тощо

Представницькі органи місцевого самоврядування (сільські, селищні міські ради) відповідно до їх повноважень:

- затверджують місцеві програми розвитку туризму;
- визначають кошти місцевих бюджетів для фінансового забезпечення місцевих програм розвитку туризму;
- доручають своїм виконавчим органам фінансування місцевих програм розвитку туризму за рахунок коштів місцевого бюджету;
- вживають заходів для стимулювання суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність із надання туристичних послуг.

Кабінет Міністрів України відповідно до Конституції та законів України має такі повноваження:

- здійснює державне управління та забезпечує реалізацію державної політики у сфері туризму;
- розробляє та затверджує програми розвитку туризму в Україні і фінансує їх виконання відповідно до бюджетного законодавства;
- приймає нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері туристичної діяльності;
- забезпечує раціональне використання туристичних ресурсів і вжиття заходів для їх збереження;
- сприяє розвитку туристичної індустрії та створенню ефективної туристичної інфраструктури;
- вживає заходів щодо забезпечення безпеки туристів, захисту їх прав, інтересів і власності;
- організовує та забезпечує реалізацію державної інвестиційної політики у сфері туристичної діяльності;
- готує та подає на розгляд Верховної Ради України як складову частину Проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік пропозиції щодо обсягів бюджетних коштів для фінансової підтримки
- проектів і програм з розвитку туризму;
- інформує Верховну Раду України про виконання програми розвитку туризму в Україні;
- визначає порядок організації рятувальних команд і порядок вжиття рятувальних заходів;
- створює державну систему наукового забезпечення у сфері туристичної діяльності;
- здійснює міжнародне співробітництво у сфері туризму та ін

Повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері туризму. Центральний орган виконавчої влади у сфері туризму, яким є **Державне агентство розвитку туризму у складі Міністерства інфраструктури виконує такі функції:**

- узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції; розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Віцепрем'єр-міністру України – Міністру інфраструктури України для погодження і внесення їх в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України;
- за дорученням Віце-прем'єр-міністра України – Міністра інфраструктури України в установленому порядку бере участь у діяльності міжнародних організацій та забезпечує виконання зобов'язань, що випливають із членства в таких організаціях;
- за дорученням Віце-прем'єр-міністра України – Міністра інфраструктури України бере участь у розробленні міжнародних договорів;
- здійснює організацію роботи та контроль за виконанням загальнодержавних програм, планів, заходів з питань запобігання корупційним, економічним та іншим правопорушенням;
- забезпечує організаційну, методичну, експертно-аналітичну, інформаційну та іншу діяльність Держтуризмкурорту України з питань загального діловодства та обмеженого користування документами з грифом "Для службового користування";
- забезпечує зв'язок з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськістю та засобами масової інформації; інформаційне наповнення веб-сайта Держтуризмкурорту України; поширення серед засобів масової інформації офіційної інформації про діяльність Держтуризмкурорту України;
- видає ліцензії на право здійснення туроператорської діяльності;
- здійснює контроль за дотриманням ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності;
- видає свідоцтва про присвоєння об'єктам туристичної інфраструктури (готелям, іншим об'єктам, призначеним для надання послуг з розміщення, установам харчування, курортним установам тощо) відповідної категорії;
- веде Реєстр свідоцтв про встановлення категорій об'єктам туристичної інфраструктури;

- організовує поширення соціальної реклами у сфері туризму та курортів;
- формує та веде Державний реєстр суб'єктів туристичної діяльності;
- організовує ведення обліку туристичних ресурсів України, забезпечує їх раціональне використання та охорону;
- забезпечує розвиток в'їзного та внутрішнього туризму та курортів;
- бере участь у підготовці навчальних планів і програм навчання фахівців у сфері туризму та курортів, їх професійній підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації;
- організовує та виконує роботи із стандартизації та сертифікації туристичних послуг;
- забезпечує створення та ведення Державного кадастру природних територій курортів України, а також бере участь у створенні та веденні Державного кадастру природних лікувальних ресурсів України;
- у межах компетенції бере участь у здійсненні рятувальних заходів на об'єктах туристичних відвідувань;
- вносить пропозиції щодо розроблення стандартів, діяльності з метрології та сертифікації, проведення робіт з підтвердження відповідності в законодавчо регульованій сфері;
- вносить пропозиції щодо розроблення програм облаштування транспортних магістралей об'єктами туристичної інфраструктури;
- виконує функції з управління об'єктами державної власності;
- організовує розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних із діяльністю Держтуризмкурорту України;
- здійснює інші повноваження, визначені законами України та покладені на нього Президентом України.

Інші центральні органи виконавчої влади в межах своїх повноважень:

- забезпечують реалізацію державної політики у сфері туризму;
- здійснюють підготовку пропозицій щодо реалізації державної політики у сфері туризму;
- беруть участь у створенні організаційно-правових та економічних механізмів реалізації державної політики у сфері туризму.

Виконавчі органи місцевого самоврядування в межах їх повноважень:

- розробляють проекти місцевих програм розвитку туризму та подають їх для затвердження відповідним місцевим радам;
- вживають заходів щодо виконання місцевих програм розвитку туризму;
- залучають на договірних засадах підприємства, установи й організації, розташовані на відповідній території, до розв'язання проблем розвитку місцевого туризму та підтримки туристичних ресурсів;
- організують проведення інвентаризації туристичних ресурсів місцевого значення;
- сприяють охороні та збереженню туристичних ресурсів;
- залучають місцеве населення до туристичної діяльності, створюючи нові робочі місця;
- сприяють розвитку різних видів туризму на відповідній території.

Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації в межах своїх повноважень:

- здійснюють виконавчі та організаційно-розпорядчі функції щодо організації і розвитку курортно-рекреаційної сфери та туризму;
- розробляють проекти регіональних програм розвитку туризму та подають їх для затвердження, відповідно, Верховній Раді Автономної Республіки Крим, обласним і районним радам;
- вживають заходів щодо виконання регіональних програм розвитку туризму;
- сприяють туристичній діяльності та створенню сучасної туристичної інфраструктури у своєму регіоні;
- розробляють і впроваджують заходи для захисту місцевих туристичних ресурсів;
- видають дозволи на право здійснення туристичного супроводу;
- аналізують ринок туристичних послуг у межах адміністративно-територіальних одиниць; надають центральному органу виконавчої влади у сфері туризму необхідні відомості про розвиток туризму в адміністративно-територіальних одиницях;
- здійснюють соціальну рекламу туристичних ресурсів, утворюють відповідні інформаційні центри;
- сприяють дитячому та молодіжному туризму;
- беруть участь у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів у сфері туристичної діяльності, що фінансуються за рахунок коштів місцевого бюджету;
- надають суб'єктам туристичної діяльності методичну та консультативну допомогу щодо організації їх діяльності;
- залучають підприємства, установи й організації, розташовані на підпорядкованій їм території, до вирішення проблем розвитку туризму в регіонах; подають центральному органу виконавчої влади в галузі туризму пропозиції стосовно включення заходів із регіональних програм розвитку туризму до відповідних програм;
- вносять у встановленому порядку до центрального органу виконавчої влади у сфері туризму пропозиції про анулювання відповідної ліцензії;
- здійснюють іншу діяльність у сфері туризму відповідно до законодавства.

3. Туристи як суб'єкти туристичних правовідносин.

Згідно із Законом України "Про туризм" турист – це особа, яка здійснює подорож у межах своєї країни або в іншу країну з різними, не забороненими законами країни перебування цілями, на термін від 24 годин до шести місяців, без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін

Туристи й екскурсанти мають право на:

- реалізацію закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я; на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб, захист і повагу людської гідності;
- необхідну та достовірну інформацію про правила в'їзду до країни (місця) тимчасового перебування, а також виїзду з країни тимчасового перебування і перебування там; про звичаї місцевого населення; пам'ятки природи, історії, культури та інші об'єкти туристичного показу, що перебувають під особливою охороною; стан навколишнього середовища;
- інформацію про наявність ліцензії у суб'єкта, що здійснює підприємницьку діяльність у сфері туризму, дозволів, сертифікатів, інших документів, наявність яких передбачена законодавством;
- отримання обов'язкової інформації, що передує укладенню договору;
- отримання туристичних послуг, передбачених договором;
- особисту безпеку; захист життя, здоров'я, прав споживача, а також майна;
- надання відповідної медичної допомоги;
- відшкодування матеріальних і моральних збитків у разі невиконання або неналежного виконання умов договору;
- сприяння з боку органів державної влади України в отриманні правових та інших видів допомоги, а громадяни України також і за її межами;
- реалізацію інших прав

Туристи й екскурсанти зобов'язані:

- не порушувати права та законні інтереси інших осіб, вимоги законів, які діють на території країни перебування;
- виконувати митні, прикордонні, санітарні та інші правила;
- поважати політичний та соціальний устрій, традиції, звичаї, релігійні вірування країни (місця) перебування;
- зберігати довкілля, дбайливо ставитися до об'єктів природи та культурної спадщини в країні (місці) тимчасового перебування;
- дотримуватися умов і правил, передбачених договором про надання туристичних послуг;
- надавати персональну інформацію в обсязі, необхідному для реалізації туристичного продукту;
- дотримуватися правил особистої безпеки під час подорожі;
- відшкодовувати збитки, завдані їх неправомірними діями.

Окрім цього, туристи зобов'язані виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством України та законодавством країни тимчасового перебування.

Отже, суб'єкти туристичної діяльності, пропонуючи туристичний продукт, з одного боку, а туристи й екскурсанти, які мають бажання його купити, а з іншого – вступають у певні відносини, а саме: в туристичні відносини.